

АНОТАЦІЯ

Курепін Р. Ю. Адміністративно-правовий статус керівника територіального управління Державного бюро розслідувань. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право». – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2024.

Дисертаційну роботу присвячено визначенню сутності та розкриттю особливостей адміністративно-правового статусу керівника територіального управління Державного бюро розслідувань, а також розробленню пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства, у нормах якого закріплюється правовий статус керівників територіальних управлінь досліджуваного відомства.

Аргументовано, що Державне бюро розслідувань має всі ознаки, які дають підстави відносити його до кола правоохоронних органів, зокрема: 1) законодавче визначення Бюро як правоохоронного органу; 2) його діяльність забезпечується низкою нормативно-правових актів різної юридичної сили, порушення яких призводить до настання відповідного виду юридичної відповідальності; 3) службові особи Державного бюро розслідувань мають низку повноважень, спрямованих на реалізацію завдань у правоохоронній галузі, що покладені на цю інституцію.

Акцентовано увагу на тому, що територіальні управління Державного бюро розслідувань фактично є організаційно-структурними суб'єктами реалізації повноважень зазначеного відомства, які у свою чергу мають статус публічної юридичної особи. Змістом правоохоронної діяльності вказаних суб'єктів є реалізація повноважень Державного бюро розслідувань щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, підслідних йому в межах відповідних областей та населених пунктів, на які поширює свою діяльність відповідне управління.

Обґрунтовано, що повноваження територіальних управлінь Державного бюро розслідувань становлять зміст їх правоохоронної діяльності. Відповідні повноваження запропоновано класифікувати таким чином: 1) повноваження, які безпосередньо спрямовані на виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, що входять до кола завдань Державного бюро розслідувань; 2) повноваження, які спрямовані на усунення негативних наслідків таких правопорушень, зокрема в економічній сфері; 3) супутні повноваження, що покликані забезпечити виконання перших двох із зазначених груп (інформаційно-аналітичні, повноваження в сфері взаємодії тощо).

Аргументовано, що до ключових завдань керівника територіального управління Державного бюро розслідувань найбільш доцільно віднести: 1) забезпечення належної фіксації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, а також їх розкриття та розслідування (дотримання законодавства щодо провадження оперативно-розшукової та слідчої діяльності); 2) подолання наслідків вчинення кримінальних правопорушень, підслідних територіальному управлінню, шляхом притягнення винних до відповідальності та повернення незаконно здобутих коштів під час їх вчинення; 3) створення умов для належної та ефективної взаємодії з необхідними для виконання цілей діяльності управління суб'єктами; 4) забезпечення міжнародного та громадського співробітництва; 5) підтримання працівниками необхідного рівня професійної майстерності та додержання службової дисципліни в підпорядкованому підрозділі; 6) раціональне використання фінансово-матеріальних ресурсів територіального управління тощо.

Встановлено, що функції керівника – це обумовлені його завданнями напрями діяльності, спрямовані на задоволення тих потреб територіального управління Державного бюро розслідувань, які є необхідними для його належної роботи. Функції змістовно виявляються під час реалізації визначеної законодавством компетенції та повноважень керівника. До

загальноуправлінських функцій, які набувають специфічного змісту в діяльності керівників територіальних підрозділів Державного бюро розслідувань, запропоновано віднести: представницьку, матеріально-забезпечувальну, організаційну, кадрову, дисциплінарну тощо.

Виокремлено ключові повноваження керівника територіального управління Державного бюро розслідувань. Зазначено, що саме вони відображають місце та значення керівників у різноманітних відносинах, які виникають у діяльності територіальних управлінь, зокрема: проходження стажування, складення присяги, провадження внутрішнього контролю тощо. Також відмічено, що керівники виконують роль представників тих територіальних управлінь Державного бюро розслідувань, які вони очолюють, у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями.

Узагальнено, що компетенція та повноваження керівника територіального управління Державного бюро розслідувань є тими елементами, які у сукупності із завданнями та функціями розкривають зміст його адміністративно-правового статусу.

Обґрунтовано, що юридичну відповідальність керівника територіального управління Державного бюро розслідувань найбільш доцільно розглядати у двох аспектах: ретроспективному та позитивному. Так, у ретроспективному значенні юридична відповідальність – це негативна реакція держави на винну протиправну поведінку чи бездіяльність керівника, яка передбачає застосування до нього заходів негативного майнового та/або особистого характеру. У свою чергу позитивна відповідальність – це особливий вид юридичної відповідальності керівника територіального управління ДБР, який спрямований на те, щоб заохотити та «відмітити» правомірну, ефективну та результативну поведінку досліджуваного суб'єкта.

Надано оцінку Комплексному стратегічному плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, на підставі якої зазначено, що він має як позитивні, так і негативні

моменти. Наголошено, що Стратегічна програма діяльності Державного бюро розслідувань на 2022–2026 роки є однією із найпрогресивніших та найбільш ефективних за роки існування ДБР. Водночас зауважено, що цей нормативно-правовий акт досить поверхово стосується питань щодо безпосередньо покращення діяльності саме керівників територіальних управлінь Бюро, що, ураховуючи специфіку діяльності зазначеного відомства, є суттєвою прогалиною.

Констатовано, що на сьогодні на законодавчому та доктринальному рівнях відсутній комплексний підхід щодо вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює правовий статус керівника територіального управління Державного бюро розслідувань. Запропоновано авторське бачення шляхів покращення відповідного законодавства.

Обґрунтовано, що вдосконалення кадрового забезпечення в розрізі покращення діяльності керівників територіальних управлінь Державного бюро розслідувань має включати: 1) перегляд системи відбору кадрів до Державного бюро розслідувань; 2) систематичне проведення навчально-виховної та роз'яснювальної роботи серед службовців взагалі, а також серед посадовців, які наділені повноваженнями вирішувати кадрові питання; 3) створення сприятливого середовища для кар'єрного зростання працівників територіальних управлінь; 4) постійне проведення спільних навчань та тренінгів Державного бюро розслідувань з іншими правоохоронними органами; 5) комплексне вдосконалення системи професійної підготовки правоохоронців.

Аргументовано, що під ефективністю діяльності керівника територіального управління Державного бюро розслідувань слід розуміти ступінь досягнення поставленої мети та вирішення поточних завдань ДБР, що оцінюється в поєднанні з оптимальним використанням ресурсів (фінансових, матеріально-технічних та людських) у межах визначеної компетенції відповідних посадових осіб.

Акцентовано увагу на тому, що на сьогодні ані на законодавчому, ані на доктринальному рівні не сформовано єдиного підходу щодо переліку критеріїв, за якими необхідно оцінювати ефективність діяльності керівника територіального управління Державного бюро розслідувань, а отже, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, практики діяльності керівників територіальних управлінь Державного бюро розслідувань, а також норм чинного законодавства, відповідні критерії запропоновано поділити на дві великі групи: 1) об'єктивні (кількісні) та 2) суб'єктивні. Надано змістовну характеристику кожній окресленій групі критеріїв.

Ключові слова: Державне бюро розслідувань, правоохоронні органи, правовий статус, правове регулювання, завдання, функції, компетенція, повноваження, зарубіжний досвід, адміністративне законодавство.

SUMMARY

Kurepin R. Yu. Administrative and legal status of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation. – *Qualifying scientific work on manuscript.*

Thesis for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy on the specialty 081 "Law." – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2024.

The thesis is devoted to defining the essence and disclosing the peculiarities of the administrative and legal status of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation, and also to developing proposals and recommendations aimed at improving administrative legislation which enshrines the legal status of heads of territorial departments of the agency under study.

It has been argued that the State Bureau of Investigation has all the features which give grounds to refer it to law enforcement agencies, in particular: 1) the legislative definition of the Bureau as a law enforcement agency; 2) its activities are regulated by a number of legal acts of different legal force, violation of which leads

to the respective type of legal liability; 3) officials of the State Bureau of Investigation have a number of powers aimed at implementing the law enforcement tasks assigned to this institution.

The author has highlighted that the territorial departments of the State Bureau of Investigation are actually the organisational and structural entities exercising the powers of this agency, which in turn have the status of a public legal entity. The content of law enforcement activities of these entities is the exercise of the State Bureau of Investigation's powers to prevent, detect, terminate, solve and investigate criminal offences under its jurisdiction within the relevant regions and settlements covered by the respective department.

It has been substantiated that the powers of the territorial departments of the State Bureau of Investigation constitute the content of their law enforcement activities. It has been proposed to classify the relevant powers as follows: 1) powers which are directly aimed at detecting, stopping, solving and investigating criminal offences which are within the scope of the State Bureau of Investigation; 2) powers which are aimed at eliminating the negative consequences of such offences, in particular in the economic sphere; 3) related powers which are intended to ensure the fulfilment of the first two of these groups (information and analytical powers, powers in the field of cooperation, etc.).

The author has argued that the key tasks of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation should include: 1) ensuring proper recording of applications and reports of criminal offences, as well as their detection and investigation (compliance with the legislation on conducting operational search and investigation activities); 2) overcoming the consequences of criminal offences under the territorial department's jurisdiction by bringing the perpetrators to justice and returning the illegally obtained funds during their commission; 3) creating conditions for proper and effective interaction with the entities necessary for fulfilling the department's objectives; 4) ensuring international and public cooperation; 5) maintaining the required level of professionalism and compliance

with official discipline in the subordinate unit; 6) rational use of financial and material resources of the territorial administration, etc.

It has been established that the functions of the head are the activities stipulated by his/her tasks and aimed at meeting the needs of the SBI's territorial office which are necessary for its proper operation. The functions are substantively manifested in the course of exercising the competence and powers of the head as defined by law. The author has suggested that the general managerial functions which acquire specific content in the activities of heads of SBI's territorial units should include: representative, material and support, organisational, personnel, disciplinary, etc.

It has been identified the key powers of the head of the territorial department of the State Bureau of Investigation. It has been noted that they reflect the place and importance of heads in various relations arising in the activities of territorial departments, in particular: internship, taking an oath, internal control, etc. The author also has noted that the heads act as representatives of the SBI's territorial offices they head in relations with public authorities, local self-government bodies and public associations.

It has been generalised that the competence and powers of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation are the elements which, together with the tasks and functions, reveal the content of its administrative and legal status.

It has been substantiated that legal liability of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation should be most appropriately considered in two aspects: retrospective and positive. Thus, in the retrospective sense, legal liability is a negative reaction of the State to the guilty unlawful conduct or omission of the head, which involves the application of negative property and/or personal measures to him/her. In turn, positive liability is a special type of legal liability of the head of the SBI's territorial department, which is aimed at encouraging and "rewarding" the lawful, effective and efficient behaviour of the subject under investigation.

The author has assessed the Comprehensive Strategic Plan for Reforming Law Enforcement Agencies as a Part of the Security and Defence Sector of Ukraine for 2023-2027 and noted that it has both positive and negative aspects. It has been noted that the Strategic Programme of the State Bureau of Investigation for 2022-2026 is one of the most progressive and effective over the years of the SBI's existence. At the same time, it has been pointed out that this legal act rather superficially addresses issues related to the direct improvement of the activities of the heads of the Bureau's territorial departments, which, given the specifics of the agency's activities, is a significant gap.

It has been stated that at present, at the legislative and doctrinal levels, there is no comprehensive approach to improving administrative legislation regulating the legal status of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation. The author has proposed his own vision of ways to improve the relevant legislation.

It has been substantiated that improvement of staffing in the context of improving the performance of the heads of territorial departments of the State Bureau of Investigation should include: 1) revision of the system of recruitment to the State Bureau of Investigation; 2) systematic conduct of educational and awareness-raising activities among employees in general, as well as among officials with the authority to resolve personnel issues; 3) creation of a favourable environment for career growth of employees of territorial offices; 4) constant joint exercises and trainings of the State Bureau of Investigation with other law enforcement agencies; 5) comprehensive improvement of the system of professional training of law enforcement officers.

The author has argued that the effectiveness of the activities of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation should be understood as the degree to which the SBI achieves its goals and solves its current tasks, which is assessed in conjunction with the optimal use of resources (financial, logistical and human) within the competence of the relevant officials.

It has been emphasised that today, neither at the legislative nor at the doctrinal level, there is no unified approach to the list of criteria by which the performance of the head of a territorial department of the State Bureau of Investigation should be assessed, and therefore, based on the analysis of scientific views of scholars, the practice of the heads of territorial departments of the State Bureau of Investigation, and the provisions of current legislation, the relevant criteria are proposed to be divided into two broad groups: 1) objective (quantitative) and 2) subjective. The author has provided a substantive description of each group of criteria.

Keywords: State Bureau of Investigation, law enforcement agencies, legal status, legal regulation, tasks, functions, competence, powers, foreign experience, administrative legislation.